

Asia: VN/21072/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oikeuspalveluvirastosta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausuntonne Oikeuspalveluvirastoa koskevan lakiehdotuksen luvusta 1 Oikeuspalveluviraston tehtävät ja organisaatio

Oikeusministeriö on pyytänyt Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiirin lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi oikeuspalveluvirastosta ja siihen liittyviksi laeiksi. Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa ja lausuu kunnioittaen seuraavaa.

Esityksessä ehdotetaan, että oikeusavun, yleisen edunvalvonnan sekä talous- ja velkaneuvonnan palvelujen järjestämistä varten perustetaan uusi virasto. Nykyiset kuusi valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiiriä lakkaisivat ja niiden tehtävät siirtyisivät perustettavalle virastolle. Lisäksi oikeusministeriössä hoidetut oikeusapu- ja edunvalvontapiirejä koskevat keskushallinnon viranomaisen tehtävät siirtyisivät uuden viraston tehtäväksi.

Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri pitää ehdotuksen luvun 1 mukaisia oikeuspalveluviraston tehtäviä ja organisaatiota kannatettavina. Oikeusministeriö huolehtii tällä hetkellä tavanomaisten valtioneuvostolle kuuluvien tehtävien lisäksi julkisen oikeusavun, yleisen edunvalvonnan sekä talous- ja velkaneuvonnan keskushallintotehtävistä. Asiantila ei vastaa valtionhallinnon keskushallintoa koskevia linjauksia, joiden mukaan ministeriöiden tulisi keskittyä hallinnonalansa strategiseen johtamiseen, säädösvalmisteluun ja kansainväliseen yhteistyöhön. Lisäksi virastorakenne ei nykyisellään vastaa valtionhallinnon linjauksia pienten virastojen yhteen liittämistä suuremmiksi kokonaisuuksiksi, kirjanpitoyksikkörakenteesta eikä valtakunnallisesta toimivallasta.

Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri pitää tärkeänä, että kaikki oikeusministeriön hoitamat oikeusapu- ja edunvalvontapiirejä koskevat keskushallintoviranomaisen tehtävät siirtyvät

perustettavalle virastolle samanaikaisesti. Ehdotuksessa esitetään, että oikeusministeriölle jäisi esityksessä määrittelemättömän pituiseksi ajaksi virkaehtosopimusasioihin ja palkkaukseen liittyviä tehtäviä. Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri ei näe perusteita mainittujen tehtävien jättämiselle oikeusministeriölle. Palkkaustoimivalta ja virkaehtosopimuksen neuvotteluviranomaisen tehtävä eivät ole valtioneuvostolle kuuluvia tehtäviä. Sen sijaan niiden puuttuminen rajoittaa uuden perustettavan viraston itsenäistä toimintaa keskushallintovirastona. Palkkaustoimivalta ja virkaehtosopimuksen neuvotteluviranomaisen tehtävät ovat keskeisiä henkilöstökriittisessä uudessa virastossa ja niiden puuttuminen tulisi hankaloittamaan merkittävästi HR-kokonaisuuden rakentamista sekä aiheuttamaan lisäresurssointipaineita myöhemmin virastolle.

2. Lausuntonne Oikeuspalveluvirastoa koskevan lakiehdotuksen luvusta 2 Julkinen oikeusapu

Ei lausuttavaa.

3. Lausuntonne Oikeuspalveluvirastoa koskevan lakiehdotuksen luvusta 3 Talous- ja velkaneuvonta

Ei lausuttavaa.

4. Lausuntonne Oikeuspalveluvirastoa koskevan lakiehdotuksen luvusta 4 Yleinen edunvalvonta

Esityksessä ehdotetaan, että edunvalvontatehtävä hoidetaan siinä edunvalvontatoimistossa, jonka-alueella päämiehellä on kotipaikka. Vaikka edunvalvontatehtävät olisi yhä sidottu kotikuntaan, yhteistyö päämiehen palvelujen järjestämisessä laajenisi kuitenkin koskemaan koko maata, kun piirirajoja ei enää olisi, eikä hakemuksen tekemistä holhousviranomaiselle tai tuomioistuimelle tarvittaisi.

Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri pitää valtakunnallisen yhteistyön lisäämistä kannatettavana. Virasto katsoo, että valtakunnallista yhteistyötä olisi tulevaisuudessa mahdollista edelleen laajentaa ja edunvalvontatehtävien hoitamista kehittää edelleen asiakaslähtöisesti kotikuntarajoista riippumattomasti.

5. Lausuntonne Oikeuspalveluvirastoa koskevan lakiehdotuksen luvusta 5 Hankkiminen muulta palveluntuottajalta

Ei lausuttavaa.

6. Lausuntonne Oikeuspalveluvirastoa koskevan lakiehdotuksen luvuista 6 ja 7 Erinäiset säännökset ja voimaantulo

Ei lausuttavaa.

7. Lausuntonne talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain, oikeusapulain ja saamen kielilain muutosehdotuksesta

Ei lausuttavaa.

8. Lausuntonne hallituksen esityksen perusteluista ja vaikutuksista

Esityksen tärkeimpänä tavoitteena on tuottaa oikeusavun, edunvalvonnan sekä talous- ja velkaneuvonnan asiakkaille valtakunnallisesti yhtenäisempää, laadultaan parempaa ja helpommin saavutettavaa palvelua. Valtakunnallinen virasto mahdollistaa toiminnan tehokkaamman ja yhdenmukaisemman kehittämisen sekä toimintojen nykyistä tarkoituksenmukaisemman resurssoinnin.

Toiseksi uudistuksen tavoitteena on selkeyttää oikeusministeriön roolia. Uusi virasto vastaa kaikesta oikeusavun, talous- ja velkaneuvonnan ja edunvalvonnan hallinnollisesta ja asiantuntijatyöstä. Oikeusministeriö vastaa hallinnonalan työarviomenettelystä, strategisista linjauksista sekä säädösvalmistelusta.

Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri pitää esityksen tavoitteita kannatettavina. Ehdotuksen hyödyt ja vaikutukset on tuotu esille monipuolisesti esityksessä.

Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö on organisaation tärkein voimavara ja uudistuksen onnistumisen ja sen tavoitteiden toteutumisen keskeisin tekijä. Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri kiinnittää huomiota siihen, ettei HR-kokonaisuutta ole nostettu lainkaan esille esityksen perusteluissa. Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri pitää HR-kokonaisuutta ja sen rakentamista sekä erityisesti HRD-tehtäviin ja strategiseen henkilöstöjohtamiseen panostamista, HR-analytiikan ja osaamisen kehittämistä sekä muun muassa työhyvinvoinnin ja työkykyjohtamisen tukemista keskeisenä uudessa virastossa ja toivoo, että kokonaisuus ja sen merkitys tuotaisiin selkeästi esille esityksen perusteluissa samaan tapaan kuin muut uudistuksen kannalta merkitykselliset tehtävät kuten muun muassa tiedonhallintaan, tietosuojaan ja tietoturvaan liittyvät tehtävät, ICT-asiantuntemukseen, data-analytiikkaan, raportointiin, viestintään, hankintoihin ja riskien hallintaan liittyvät tehtävät.

Esityksen mukaan toimistojen toimipaikoista säädettäisiin edelleen oikeusministeriön asetuksella. Niihin ei ole valmisteilla muutoksia esityksen johdosta. Toimipaikkaverkostoa ja palvelujen saatavuutta kehitetään 1.1.2022 voimaan tulleen valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittamisen perusteista annetun lain mukaisesti. Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri nostaa tästä huolimatta esille toiveensa toimipaikkaverkoston tarkastelusta vastaamaan palvelujen tarvetta sekä palvelujen monikanavaistumisesta aiheutuneita muutoksia.

Kurki Marjo
Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri